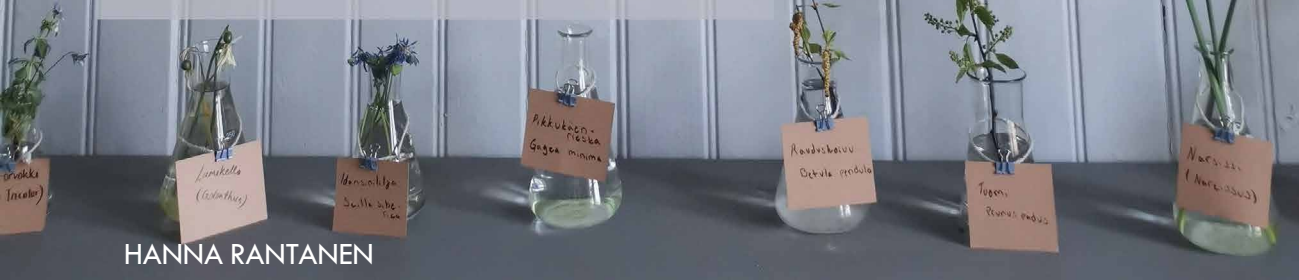

Flooran Päivän retki 2023: Helsingin Harakan saari

HANNA RANTANEN

Keväisiä kukkia näytillä Harakan saaren Luontotalolla. Kuva: Hanna Rantanen.

Spring flowers on display in the Nature House of Harakka Island. Photo: Hanna Rantanen.

Lähes täydellisenä keväisenä Flooran päivänä 13.5.2023 järjestetty Suomen Geologisen Seuran (SGS) perinteinen Flooran päivän retki osoitti Helsingin edustalla sijaitsevan Harakan saaren nimensä veroiseksi – ei juuri harakoiden, mutta muiden lintujen osalta. Päivä aloitettiin puolilta päivin 13 henkilön voimin Kaivopuistossa Adolf Erik Nordenskiöldin muistomerkin luona. Patsaan edessä nostimme maljan keväälle SGS:n puheenjohtaja Tapio Halkoahon johdolla, kolmen eläköön huudon saattamana pienen tuulenvireen viilentäessä jo melko lämpimäksi pääsystä kevätilmaa.

Muistomerkillä 11 henkilöä siirtyi lautalla itse retkikohteeseen, Harakan saareen, joka sijaitsee aivan Kaivopuiston edustalla, Särkän saaren ja Uunisaaren välissä (kuva 1). Retken kohteet ja paikan päällä jaetun aineiston oli suunnitellut seuran puheenjohtaja Tapio Halkoaho ja sihteeri Olli-Pekka Siira Helsingin kaupungin aineiston pohjalta. Retkeä suunniteltaessa oli tiedossa lintujen pesimäaika, jonka tiedettiin saattavan rajoittaa saarella kulkemista. Saarelle päästessä selvisi tarkemmin lintujen pesinnän laajuus ja mille alueille pääsyä

oli väliaikaisesti rajoitettu. Pari suunniteltua kohdetta jäikin kiellettyjen alueiden sisälle, mutta loput kohteet olivat saavutettavissa ja pienten varokeinojen avulla pääsimme niille liikkumaan.

Harakan saarella pesii valtava määrä lintuja, joista valtaosa on valkuposkikihanhia. Monille tuttu, puistoja keväällä ja kesällä valtaava lintu olikin melko äkäinen kaveri puolison hautoessa (kuva 2). Hanhien välttelyyn oli kuitenkin hyvät ohjeet, polkujen vierellä olevien pesien eteen oli asetettu aitoja ja tarjolla oli pieniä keppejä, joita asettaa tarvittaessa itsensä ja hyökkäävien hanhien väliin suojaksi. Pahemmilta hyökkäyksiltä kuitenkin vältyttiin ja linnut saivat jatkaa pesintää rauhassa. Ärhentelevien hanhien lisäksi saarella nähtiin paljon myös hieman säyseämpiä lintuja: mm. monia eri lorkkilajeja, haahkoja, merimetso ja kyhmyjoutsen.

Saaren historiasta lyhyesti: Ensimmäiset maininnat Harakan saaresta ovat 1600-luvulta (Helsingin kaupunki 2023a). Vanhimmat rakennukset ovat Venäjän vallan aikaisia ja peräisin 1800-luvulta. Tuolloin rakennettiin tykistöpatteireita ja kasematteja (ammus- ja

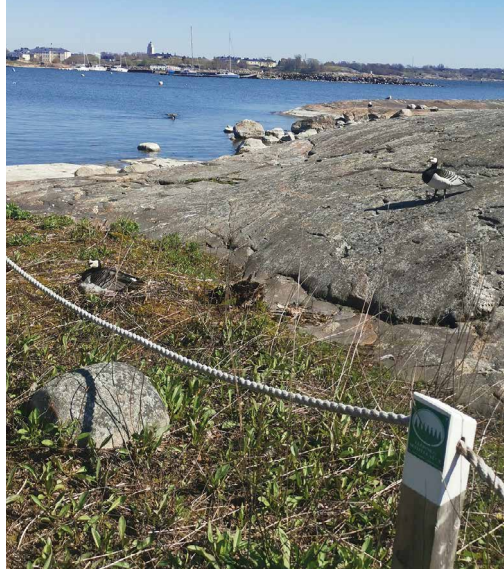
Kuva 1. Flooran päivän retkeilijät Harakan saarella auringonpaisteessa. Kuva: Hanna Rantanen.

Figure 1. Participants of the Flora Day trip in warm sunshine at the Harakka Island. Photo: Hanna Rantanen.

ruutivarastoja) meripuolustukseksi. Suurin rakennus on saaren pohjoispäässä sijaitseva Taiteilijatalo, jonka suunnitteli Oiva Kallio vuonna 1929 alun perin puolustusvoimien kemiallisesti koelaitokseksi (Helsingin kaupunki 2023b). Kemiallisessa laitoksessa työskenteli mm. Tauno Palo ennen näyttelijäuraansa (Heikura 2008).

Ennen geologisille kohteille siirtymistä pysähdyimme Harakan saaren Luontotalolla, jossa oli tarjolla paljon tietoa saarella esiintyvistä linnuista sekä kaloista, rantaveden eliöstöstä sekä Itämerestä ja sen nykytilasta (kuva 3).

Ensimmäinen geologinen kohde oli tyyntylaavarakenteet amfiboliitissa rantakalliolla. Noin 2 miljardia vuotta sitten purkautuneiden vedenalaisten laavojen tyyntymäiset muodostumat ovat nähtävissä jäätikön ja rantavesien hiomissa kallioissa (kuva 4) (Helsingin kaupunki 2019).

Kuva 2. Pesivä valkuposkikihanchi ja sen pesintää vahtiva puoliso luonnonsuojelualan sisäpuolella. Taustalla meressä ui ja kalliolla paistatteli haahkoja. Kuva: Hanna Rantanen.

Figure 2. Nesting barnacle goose with its spouse inside the conservation area. Few common eiders in the ocean and on the rocks. Photo: Hanna Rantanen.

Seuraavana kohteena oli mannerjäätikön hioma silokallio, joka oli sarvivälkegneisiä ja siinä nähtiin myös graniittisia juonia. Silokalliota ihailtiin koko saarella ja jäätikön kulkusuunnan mukaisia uurteita oli nähtävissä lähes kaikkialla. Monin paikoin nähtiin myös jäätikön aiheuttamia puolikuun muotoisia sirppimurroksia. Graniittisia juonia näkyi laajalti rantakallioilla ja erityisesti ptygmaattisesti poimuttuneet juonet herättivät keskustelua juonien ikäsuhteista viereisiin poimuttumattomiin juoniin verrattuna.

Viimeinen geologinen kohde oli diopsidi-sarvivälkegneisi ja epidootittäyteinen ruhje (Helsingin kaupunki 2019). Vihertävän sävyistä ruhjetta olikin haastavaa huomata. Myös tällä paljastumalla graniittiset juonet olivat näkyvissä ja samoin muutama suurempi pegmatiittinen juoni.

Lopuksi vietettiin taukoa saaren eteläkärjessä sijaitsevan luonnonsuojelualan vieressä ja tehtiin lintuhavaintoja. Paluumatkalla lautalle kävimme vielä katsomassa Taiteilijataloa ja kasematteja sekä näköalatasanteella, josta näkyi osittain avomerelle.

Kuva 3. Retkeilijöitä Luontotalolla. Vasemmalta oikealle: Markus Vaarma, Olli-Pekka Siira, Markku Arhe, Heli Lallukka. Kuva: Hanna Rantanen.

Figure 3. Participants at the Nature House. From left to right: Markus Vaarma, Olli-Pekka Siira, Markku Arhe, Heli Lallukka. Photo: Hanna Rantanen.

FM HANNA RANTANEN
(hanna.rantanen@espoo.fi)

Kirjoittaja on SGS:n taloudenhoitaja ja osallistui Flooran päivän retkeen ensimmäistä kertaa.

Summary

Flora Day excursion: Harakka Island

The traditional Flora Day (the 13th of May) excursion of the Geological Society of Finland was arranged this year in the Harakka (magpie) Island at the coast of Helsinki (Fig. 1). The day started from the statue of Adolf Erik Nordenskiöld in Kaivopuisto from where we took a ferry to the island.

Though the excursion had several geological sights, the nesting birds – especially the barnacle geese (Fig. 2) – stole some attention. Part of the island was closed to protect the nesting birds. Barnacle geese tend to be particularly angry when getting close to the nest.

The geological attractions located at the

Kuva 4. Tyynylaavaa rantakalliolla. Kuvassa näkyvien tyynyjien pituus vaihtelevasti n. 30–40 cm. Kuva: Hanna Rantanen.

Figure 4. Pillow lava at the shore cliff. Pillows in the photo are approx. 30–40 cm wide. Photo: Hanna Rantanen.

shore where the bedrock was well exposed. These included: pillow lavas (Fig. 4), roche moutonnées, granitic veins (both narrow pygmatic and large pegmatitic), and diopside-hornblende gneiss with epidote filled fracture zone.

We also visited Nature House (Fig. 3) which is filled with information about the Baltic Sea, local birds, and aquatic fauna. The island has also several historical buildings dating back to the 19th century and a chemical laboratory that later became Harakka Artists' House.

Lähdeluettelo

- Heikura, P., 2008. Laboratoriosta parrasvaloihin: Tauno Palo. *Kemia-Kemi* 35 (5), 74–75.
- Helsingin kaupunki, 2019. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparistonsuojelu/ymparistotietoisuus/harakan/geologia> [15.5.2023]
- Helsingin kaupunki, 2023a. <https://www.harakansaari.fi/> [17.5.2023]
- Helsingin kaupunki, 2023b. <https://citynature.eu/fi/kohde/harakka/> [17.5.2023]